

## АНОТАЦІЯ

**Сімонова Н.В. Жанр комедії положень у режисерській інтерпретації опери Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.**

Кваліфікаційна наукова праця на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво». – Національна музична академія імені П. І. Чайковського, Київ, 2024.

### *Зміст анотації*

У науковому обґрунтуванні розглянутий феномен переосмислення твору-оригіналу Дж. Россіні «Шовкова драбина», визначеного композитором як *opera-farsa*, в комедію положень за режисерським прочитанням автором дослідження.

*«Дайте мені рахунок з чистки, і я покладу його на музику.»* Цей крилатий вислів Джоаккіно Россіні набуває особливого змісту у сучасному перетворенні оперного мистецтва. Його комерціалізація трансформує музичні постановки, адаптуючи їх до розуміння суспільства, вихованого удосконаленням цифрових технологій. Зростання інформаційних потоків надає можливості для спілкування різних народів та взаємопроникнення в особливості їх культурних надбань. Діалог таких глобальних масштабів перетворюється у «полілог», а музичне мистецтво – на мистецький продукт. Гедоністичні засади європейського менталітету певним чином впливають на оперний театр – постає проблема актуалізації музичних вистав сучасними художньо-виражальними засобами, не втрачаючи при цьому художньо-естетичної цінності авторського твору.

Особливість одноактних комічних опер у щільності подій, що зміщені у невелике за часом тривалості видовище. Разом з цим, вони відповідають естетичним та високохудожнім критеріям жанру: є приємною

розвагою, а не блазнюванням чи непристойністю; містять повчальний аспект у музично-театралізованому жарті.

Мета дослідження – виявити концепт переосмислення *opera-farsa* Дж. Россіні «Шовкова драбина» в комедію положень з урахуванням зміни локацій.

У першому розділі «Опера Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина» крізь призму сучасних наукових досліджень» на підставі системно-аналітичного, ретроспективного, компаративного, біографічного, музикознавчого (жанрового, стилістичного), театрознавчого (інтерпретаційного), порівняльного методів дослідження розглянуто прототипи персонажів лібрето опери, проаналізовано його драматургічне підґрунтя, жанрово-стильові особливості музичної драматургії, знакові сценічні втілення твору. При розгляді прототипів персонажів лібрето опери з'ясовано їх метаморфози в контексті різних історичних епох, а саме: визначено амплу акторів у початкових формах комічного жанру стародавнього світу, їх видозміни в комедії дель арте доби середньовіччя з окресленням функціонального призначення персонажів, їх переосмислення у французькій традиції XVII – XVIII століть. Аналіз драматургічного підґрунтя опери дозволив визначити жанрово-стильові видозміни його еволюційного розвитку, а саме: окреслення особливостей комічної п'єси Ж. Л. Брусса-Дефосшере «Таємний (секретний) шлюб» в контексті соціокультурного життя XVIII століття, видозміни п'єси в лібрето Е. де Планара до опери А. Гаво «Шовкова драбина» у 1808 році та метаморфози цього поетичного тексту Дж. Фоппою до опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» у 1812 році. Аналіз музичної драматургії опери Россіні дозволив визначити її композиторський задум як *opera-farsa* з характерними ознаками його індивідуального стилю, що полягають у іскрометності, життєрадісності, динамічній бурхливості, мелодичній витонченості. На думку автора наукового обґрунтування, опері Дж. Россіні «Шовкова драбина» притаманна дуалістичність, виражена в одночасному прояві ознак *farsa* і *buffa*, що вимагає поєднання режисерських прийомів у

втіленні цієї подвійної жанрової спрямованості. Аналіз знакових сценічних утілень дозволив прослідкувати особливості сценічних прочитань опери за часів її написання та у період з 1980-х по 2020-ті роки з виявленням режисерських підходів в контексті різних естетичних уподобань.

У другому розділі **«Квінтесенція режисерського задуму оперної вистави Дж. Россіні «Шовкова драбина» в контексті зміни локацій»** на підставі структурно-функціонального, комплексного мистецтвознавчого (жанрового, стилістичного, інтерпретаційного), експериментально-модельованого методів дослідження творчою аспіранткою розроблено концепцію авторського задуму вистави з окресленням режисерського переосмислення жанрової основи твору, сценографічного вирішення та специфіки мізансценування у зміні локацій показу. Згідно із задумом творчої аспірантки *opera-farsa* Дж. Россіні «Шовкова драбина» режисерські переосмислена в комедію положень із історично-достовірним відображенням подій початку XIX століття у стилі «ампір», притримуючись основних аспектів композиторського задуму твору. Враховуючи особливості італійської та української орфоепії в оперному співі, автор дослідження як режисер максимально наблизила арії та речитативи українського перекладу до композиторських акцентів музичної драматургії твору. Художній образ вистави у її сценографічному вирішенні зазнав видозмін, оскільки спочатку розроблявся для втілення у традиційній локації стаціонарної сцени оперної студії як учбового музичного театру. Пізніше, за рішенням кафедри, була змінена локація постановки вистави на концертний зал, що спонукало автора дослідження як режисера-постановника переосмислити пластично-просторовий образ вистави в контексті її концертно-сценічного формату, а згодом знову адаптувати оперний твір до традиційного сценічного простору. Тому первісний задум у вигляді розгорнутого виразно-зображального образу вистави із застосуванням декораційно-сценографічних компонент, розрахований на сцену оперної студії, зазнав подвійних видозмін. Локація концертного залу вимагала його трансформації на умовно-символічний у вигляді великого

серця, до якого веде шовкова драбина. Час від часу означений символ кохання трансформують штори, за якими впродовж сценічної дії ховаються різні персонажі з певними намірами. Традиційна локація суттєво не змінила образ вистави, додавши лише великий балкон на задньому плані. За своєю структурою композиційна побудова вистави передбачає одноактний твір, який складається з 17 картин. Режисер-постановник дотримується композиційного задуму оригіналу, зберігаючи його автентичність. Розробка мізансцен в контексті композиційно-архітектонічного задуму вистави відповідає характерним ознакам його складових, а саме: інтродукції, з окресленням часу і місця дії та презентацією головних героїв; зав'язки із проявами перших ознак конфлікту; розвитком дії із характерними підйомами та спадами у сценічному вирішенні сюжетних колізій твору; кульмінації із синхронізацією музично-драматургічного та мізансценічного аспектів; розв'язки як ідейно-тематичного підсумку вирішення конфлікту твору.

У третьому розділі **«Режисерський концепт утілення оперної вистави Дж. Россіні «Шовкова драбина» з урахуванням зміни локацій»** на підставі проблемного, конкретизаційного, синергетичного, комплексного мистецтвознавчого (жанрового, стилістичного, інтерпретаційного) методів дослідження означено головні етапи робочого процесу в умовах зміни сценічного формату вистави, окреслено контент постановочно-репетиційного процесу, виявлено алгоритм втілення творчого мистецького проєкту. При узгодженні головних етапів побудови робочого процесу відбулась корекція режисерського задуму та порядку діяльності постановочної групи з окресленням нових завдань виконавському складу, допоміжним та технічним службам. Під час проведення постановочно-репетиційного процесу відбулась робота постановочної групи зі співаками-акторами над створенням характерних особливостей персонажів крізь призму жанрово-стильового прочитання твору, відбулося синтезування засобів художньої виразності у вокально-пластичному вирішенні ролі-образу. Алгоритм утілення оперної вистави у

змінних форматах потребував складання нового плану випуску вистави для традиційної сцени та корекції окремих сцен з урахуванням нетрадиційної локації концертного залу задля здійснення прем'єрного показу та апробації практичної складової творчого мистецького проєкту на глядача та членів разової Спеціалізованої ради із його захисту.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні жанрових еволюційних видозмін прототипів персонажів опери від часів античності до початку XIX століття.

Практичне значення дослідження полягає у здійсненні авторкою наукового обґрунтування перекладу італо-англійського тексту клавіру опери українською мовою з адаптацією та узгодженням основних фонетичних та метро-ритмічних особливостей вокально-музичного контенту. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 124278, видане 29 лютого 2024 року Сімоновій Наталії Вікторівні (Наталія Сімонова-Купрієнко) за Літературний письмовий твір «Переклад опери Джоаккіно Россіні на лібрето Джузеппе-Марії Фоппи «Шовкова драбина»» («Опера Дж. Россіні «Шовкова драбина»»).

**Ключові слова:** Джоаккіно Россіні, опера «Шовкова драбина», комедія дель арте, *opera-buffa*, *opera-farsa*, режисерські інтерпретаційні версії, концертно-сценічний формат опери у нетрадиційній локації камерного залу, театральний формат у традиційній локації Великого залу оперної студії, засоби художньої виразності, художньо-естетична цінність твору, вокаліст-актор, образ персонажа, образ ролі.

## SUMMARY

Simonova N.V. Genre of the comedy of positions in the director's interpretation of the opera «The silk ladder» by Gioacchino Rossini. – Qualification scientific work on the rights of a manuscript.

Scientific substantiation for the degree of Doctor of Arts in the specialty 026 "Stage Art." – P. I. Tchaikovsky National Music Academy, Kyiv, 2024.

## **Abstract content**

The scientific substantiation considers the phenomenon of rethinking the original work by Rossini «The Silk Ladder», defined by the composer as an *opera-farsa*, into a comedy of positions according to the director's reading by the author of the study.

“*Give me a cleaning bill and I'll set it to music.*” This catchphrase by Gioacchino Rossini takes on a special meaning in the contemporary transformation of opera. Its commercialization is transforming musical performances, adapting them to the understanding of a society that has been raised by the advancement of digital technologies. The growth of information flows provides opportunities for communication between different peoples and interpenetration of their cultural heritage. Dialogue on such a global scale turns into a “polyphony,” and musical art into an artistic product. The hedonistic foundations of the European mentality have a certain impact on opera theater - the problem of actualizing musical performances with modern artistic and expressive means without losing the artistic and aesthetic value of the author's work.

The peculiarity of one-act comic operas is the density of events that are packed into a short spectacle. At the same time, they meet the aesthetic and highly artistic criteria of the genre: they are pleasant entertainment, not buffoonery or obscenity; they contain an instructive aspect in a musical and theatrical joke.

**The purpose of the study** is to identify the concept of rethinking Rossini's opera-farsa *The Silk Ladder* into a comedy of positions, taking into account the change of locations.

In the first chapter, «**The Silk Ladder by Gioacchino Rossini through the Prism of Modern Scientific Research**» the prototypes of the opera's libretto characters are examined on the basis of systematic-analytical, retrospective, comparative, biographical, musicological (genre, stylistic),

theatrical (interpretive), and comparative research methods, analyzing its dramatic background, genre and stylistic features of musical drama, and iconic stage incarnations of the work. When considering the prototypes of the opera libretto characters, their metamorphoses in the context of different historical epochs are clarified, namely: the role of actors in the initial forms of the comic genre of the ancient world, their modifications in the commedia dell'arte of the Middle Ages with the outline of the functional purpose of the characters, their rethinking in the French tradition of the seventeenth and eighteenth centuries are determined. The analysis of the dramaturgical background of the opera allowed us to determine the genre and style modifications of its evolutionary development, namely: outlining the features of the comic play by J. L. Broussa-Defauchere's comic play "The Secret Marriage" in the context of the socio-cultural life of the eighteenth century, modifications of the play in E. de Planard's libretto to A. Gavaux's opera "The Silk Ladder" in 1808, and metamorphosis of this poetic text by J. Foppa to Rossini's opera "The Silk Ladder" in 1812. The analysis of the musical drama of Rossini's opera allowed us to define its composer's intention as opera-farsa with characteristic features of his individual style, which consist in sparkle, cheerfulness, dynamic turbulence, and melodic elegance. According to the author of the scientific substantiation, Rossini's opera The Silk Ladder is characterized by duality, expressed in the simultaneous manifestation of farsa and buffa features, which requires a combination of directorial techniques in the embodiment of this dual genre orientation. The analysis of the iconic stage incarnations made it possible to trace the peculiarities of stage readings of the opera at the time of its composition and in the period from the 1980s to the 2020s, revealing directorial approaches in the context of different aesthetic preferences.

In the second chapter **«The quintessence of the director's idea of Rossini's opera «The Silk Ladder» in the context of changing locations»** based on structural-functional, comprehensive art historical (genre, stylistic, interpretive), experimental-modeling research methods, the creative postgraduate student developed the concept of the author's idea of the

performance, outlining the director's rethinking of the genre basis of the work, scenographic solution and specifics of mise-en-scene in changing locations. According to the idea of the creative postgraduate student of opera-farsa G. Rossini, *The Silk Ladder* was reinterpreted by the director into a comedy of positions with a historically accurate reflection of the events of the early nineteenth century in the Empire style, adhering to the main aspects of the composer's intention. Taking into account the peculiarities of Italian and Ukrainian orthoepy in opera singing, the author of the study as a director brought the arias and recitatives of the Ukrainian translation as close as possible to the composer's accents of the musical drama of the work. The artistic image of the performance in its scenographic solution has undergone modifications, as it was originally developed for implementation in the traditional location of a stationary stage of an opera studio as an educational musical theater. Later, by the decision of the department, the location of the performance was changed to a concert hall, which prompted the author of the study, as a stage director, to rethink the plastic-spatial image of the performance in the context of its concert and stage format, and then to adapt the opera to the traditional stage space again. Therefore, the original idea of a detailed expressive and pictorial image of the performance with the use of scenic and scenic components, designed for the stage of an opera studio, underwent double modifications. The location of the concert hall required its transformation into a symbolic one in the form of a large heart with a silk staircase leading to it. From time to time, this symbol of love is transformed by curtains, behind which different characters with certain intentions hide during the performance. The traditional location did not significantly change the image of the performance, adding only a large balcony in the background. In terms of its structure, the play is a one-act work consisting of 17 paintings. The director adheres to the compositional idea of the original, preserving its authenticity. The development of mise-en-scene in the context of the compositional and architectonic design of the performance corresponds to the characteristic features of its components, namely introduction, outlining the time and place of the action and presenting the main characters; tie-in with the



first signs of conflict; development of the action with characteristic ups and downs in the stage solution of the plot conflicts of the work; climax with synchronization of musical, dramatic and mise-en-scene aspects; resolution as an ideological and thematic result of the resolution of the conflict of the work.

In the third chapter, «**The Director's Concept of Implementing the Opera Performance of Rossini's The Silk Ladder with Consideration of the Change of Locations**» the main stages of the workflow in the context of changing the stage format of the performance are outlined on the basis of problematic, specifying, synergistic, and complex artistic (genre, stylistic, and interpretive) research methods, the content of the staging and rehearsal process is outlined, and the algorithm for implementing a creative art project is revealed. When agreeing on the main stages of the workflow, the director's idea and the procedure of the production team were adjusted, with new tasks for the performing cast, auxiliary and technical services outlined. During the staging and rehearsal process, the production team worked with singers and actors to create characteristic features of the characters through the prism of the genre and style of the work, and synthesized the means of artistic expression in the vocal and plastic solution of the role-image. The algorithm for implementing an opera performance in variable formats required drawing up a new production plan for the traditional stage and adjusting individual scenes to take into account the non-traditional location of the concert hall for the premiere performance and testing the practical component of the creative art project for the audience and members of the one-time Specialized Council for its protection.

The scientific novelty of the study is to determine the genre evolutionary changes in the prototypes of opera characters from antiquity to the early nineteenth century.

The practical significance of the study is to identify specific directorial approaches and techniques in the realization of an opera performance in a concert-stage format with an unconventional location of a concert hall and a theatrical format in a traditional location of an opera stage.

**Keywords:** Gioacchino Rossini, opera “The Silk Ladder”, commedia dell'arte, opera-buffa, opera-farsa, director's interpretive versions, means of artistic expression, artistic and aesthetic value of the work, vocalist-actor, character image, role image, concert-stage format of the opera in an unconventional location of a chamber hall, theatrical format in the traditional location of the Great Hall of the Opera Studio.

### *Список публікацій здобувача*

#### **Статті у наукових виданнях**

1. Сімонова Н. В. Дж. Россіні «Шовкова драбина». Від автора до режисера // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2022. № 22 (3 – 4). С. 225 – 241.
2. Сімонова Н. В. Опера Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина»: квінтесенція задуму мистецького проєкту // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2023. № 2 (59). С. 154 – 171.
3. Сімонова Н. В. Жанрово-стильові особливості режисерського втілення опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2023. № 4 (61). С. 121 – 135.

#### **Матеріали Всеукраїнської та Міжнародних конференцій**

1. Сімонова Н. Жанрово-стильові особливості опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Ціннісні виміри культурно-мистецької діяльності Мирослава Скорика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 85-річчя від дня народження Мирослава Скорика, Київ: 2-4 червня 2023 / Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2023. С.

2. Сімонова Н. Режисерське переосмислення *opera-farsa* Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина» в комедію положень // Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях: матеріали VII-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2 – 4 листопада 2023 р. / Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2023. С.
3. Сімонова Н. Полілог театральних культур в українському та європейському трактуванні опери Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина» // Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології: матеріали V-ї Міжнародної наукової конференції. Київ, 16 листопада 2023 року / Київ: ІПСМ та ІК НАМ України, 2023. С. 106 – 108.
4. Сімонова Н. Комунікація режисера і співака-актора під час виконання рольових завдань в оперній виставі Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Національний репертуар у музичних театрах світу. Досвід підтримки, популяризації та промоції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 26 – 28 лютого 2024 р. / Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. С.
5. Сімонова Н. Алгоритм постановочно-репетиційного процесу у втіленні опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Наукові і творчі діалоги співпраці у культурно-мистецькому просторі (Пам'яті академіків О. Тимошенка та М. Скорика): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 28 – 29 травня 2024 р. / Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. С.

### ***Інформація про апробацію результатів дослідження***

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту обговорено на засіданнях кафедри оперної підготовки та музичної режисури й кафедрі теорії та історії музичного виконавства. Матеріали дослідження презентовано на п'яти Міжнародних та чотирьох Всеукраїнських конференціях:

1. Сімонова Н. Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина: від автора до режисера // Музично-театральне мистецтво у глобалізованому світі:

- проблеми і пошуки: програма Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 23 лютого 2022 р. / Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2022. С. 21.
2. Сімонова Н. Драматургічне підґрунтя лібрето опери Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина» // Дні науки: програма Всеукраїнської молодіжної науково-творчої онлайн-конференції, Одеса, 26 – 28 квітня 2023 р. / Одеса: ОНМА імені А. В. Нежданової, 2023. С. 5. Сертифікат учасника.
  3. Сімонова Н. Жанрово-стильові особливості опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Гуманістичні цінності людства в сучасних реаліях світу: програма Міжнародної науково-освітньої онлайн-конференції під патронатом ЮНЕСКО. Київ, 8 червня 2023 р. / Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. С. 13. Сертифікат учасника.
  4. Сімонова Н. Режисерське моделювання оперного проекту «Шовкова драбина» Джоаккіно Россіні в умовах Оперної студії Національної музичної академії імені П. І. Чайковського // Соціокультурні виміри сучасності: програма Всеукраїнської наукової конференції. Київ, 19 – 20 жовтня 2023 р. / Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2023. С. 10. Сертифікат учасника.
  5. Сімонова Н. Режисерське переосмислення *opera-farsa* Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина» в комедію положень // Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях: програма VII-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2 – 4 листопада 2023 р. / Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2023. С. 24. Сертифікат учасника.
  6. Сімонова Н. Полілог театральних культур в українському та європейському трактуванні опери Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина» // Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології: програма V-ї Міжнародної наукової конференції. Київ, 15 – 16 листопада 2023 р. / Київ: ІПСМ та ІК НАМ України, 2023. С. 21. Сертифікат учасника.

7. Сімонова Н. Комунікація режисера і співака-актора під час виконання рольових завдань в оперній виставі Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Національний репертуар у музичних театрах світу. Досвід підтримки, популяризації та промоції: програма Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 26 – 28 лютого 2024 р. / Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. С. 24. Сертифікат учасника.
8. Сімонова Н. В. Творча комунікація режисера та співака-актора у процесі постановки опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Актуальні питання концертмейстерського мистецтва в музичному просторі України та світу: програма III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 4 – 6 квітня 2024 р. С. 4.
9. Сімонова Н. Алгоритм постановочно-репетиційного процесу у втіленні опери Дж. Россіні «Шовкова драбина» // Наукові і творчі діалоги співпраці у культурно-мистецькому просторі (Пам'яті академіків О. Тимошенка та М. Скорика): програма Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 28 – 29 травня 2024 р. / Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. С.13. Сертифікат учасника.
10. Практична апробація дослідження в аспектах режисерського аналізу, задуму та реалізації музично-театральних творів відбулася під час проходження асистентсько-педагогічної роботи із уведення нових виконавців в поточний репертуар Оперної студії Національної музичної академії імені П. І. Чайковського (жовтень 2021 – червень 2024).
11. Основні положення Наукового обґрунтування пройшли практичну апробацію під час підготовки Постановочного плану оперної вистави «Шовкова драбина» Дж. Россіні, синхронізованого за своїми частинами з розділами дослідження, та реалізації практичної складової творчого мистецького проєкту у формі спектаклю із його підготовкою до випуску (жовтень 2022 – червень 2024 р.).
12. Апробація концертно-сценічної версії творчого мистецького проєкту «Жанр комедії положень у режисерській інтерпретації опери

Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина»» на одну дію у нетрадиційній локації камерного концертного залу відбулась на закритому показі 22 червня 2024 року Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

13. Презентація театральної версії творчого мистецького проєкту «Жанр комедії положень у режисерській інтерпретації опери Джоаккіно Россіні «Шовкова драбина»» на одну дію у традиційній локації Великого залу оперної студії імені Героя України Василя Сліпака Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського у супроводі симфонічного оркестру «Соп-Вріо» (відповідно до вимог россінієвського камерного складу) на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва відбулась у 29 червня 2024 року.

